

Az olvasás módszertana

Párizs 1978. Presses Universitaires de France. 127 oldal

Az iskola nem tanítja meg az embereket olvasni. Ez így van számos országban a szó közvetlen értelmében is: Amerikában a felnőttek nagy része rosszul olvas, Franciaországban sok kisiskolás ismételt osztályt az olvasás miatt. De az alapvető hiba általánosabb jellegű: az olvasás nem termelékeny, az olvasó egyén nem tud helyesen gazdálkodni az idővel és az energiával. Pedig napjaink információáradatában csak úgy tudunk valamennyire eligazodni, ha a rendelkezésünkre álló lehetőségeket az emberileg lehetséges legteljesebb mértékben kihasználjuk – erre azonban az iskola nem tanít meg. A francia tudós könyve nem a gyorsolvasásról szól, azt csak mint az egyik lehetséges eszközt tárgyalja; célját így fogalmazhatnánk meg: az olvasó legyen az úr a szövegen, ne a szöveg parancsoljon az olvasónak.

Röviden ismerteti az olvasástanítás két évezredes történetét, majd részletesen beszámol századunk kísérleteiről. Érdekes módon a globális módszernek inkább a kudarcait, mint a sikereit jegyzi fel, és a konzervatívabbnak tartott szintetikus, illetőleg az áthidaló, vegyes módszert tartja a jelenlegi gyakorlatban eredményesebbnek.

Az olvasás oktatását már az óvodában elő kell készíteni, az óvoda ébressze fel a gyerek érdeklődését, kíváncsiságát az írott szöveg iránt. A tanító ezt az érdeklődést úgy élesztheti tovább, hogy az írásképpel mindig összekapcsolja az általa közvetített gondolatot.

Az iskolában megtanult olvasást azonban tovább kell fejleszteni, mégpedig nem egyetlen recept szerint, hanem több irányban, mert az egyén sokféle célból olvashat, és minden célnak más szövegfeldolgozás felel meg. Túl kell lépni a szón, hozzászoktatni a szemet egy-egy szövegrész egyszerre történő apercepiálásához, úgy, hogy ezzel egyidejűleg kiragadjuk belőle a megfelelő információt. Megvan az újság olvasásának sajátos módszere (fizikai értelemben is: a sorok rövidek, a szöveg függőlegesen tagolt), megvan a szótári búvárkodásnak is; a szem mozgása és megállapodása bizonyos pontokon, az agy tároló tevékenysége függ például attól, hogy esztétikai érdekből vagy információ-elraktározás (tanulás) céljával olvasunk.

A kisiskolás mintegy száz szót tud elolvasni percenként (ha már folyamatosan olvas), a középiskolásnak ez már kevés, a tanuláshoz más olvasási technikát kell keresnie, még inkább az egyetemi hallgatónak és a permanens képzésben részt vevő felnőttnek. A termelékeny, információszerző, korszerű olvasás megkívánja a percenkénti ezer szavas teljesítményt; rendkívüli képességű emberek ennek a többszörösét is elérték már.

A könyv számos, a célhoz igazított olvasási módszert ír le, és részletesen számba veszi a szubjektív tényezőket, az olvasói magatartás megfigyelhető formáit is. Érdekes, hogy nem tartja helyesnek a tanulást szolgáló olvasásnak azt a nálunk megszokott módját, hogy a szöveg fontosnak látszó részeit aláhúzzuk. Az első és az utolsó fejezetekben az olvasás rendkívüli szerepéről, hasznáról, valamint az olvasás ellen gyakran elhangzó divatos és vulgáris érvekről szól, mégpedig sodró szónoki stílusban, ami egészen szokatlan a *Que sais-je?* sorozat kiadványaiban (a könyv ennek a sorozatnak 1707. számú kötete).

A szerző meggyőző róla, hogy a ma emberének igen sokat kell olvasnia, de az oktatási hagyományokkal szakítva, a korszerű tudomány kínálta módszerekkel. Amit tanulunk tőle, abból jelenleg nagyon keveset használhatunk fel az iskolában, de segítségével jobban megértjük tanítványaink olvasási és tanulási nehézségeit. Viszont sokat hasznosíthatunk közvetlenül is a tanári önképzésben és továbbképzésben. A tanár szakember, őt is sodorja az egyre duzzadó információáradat; korszerű lehetőségeket kell találnia a szelekcióhoz és a szükséges tudnivalók gyors áttekintéséhez. A könyv alap gondolata, minden állításának tudományos forrása valamennyi írástudó ember számára érvényes: az olvasás *kommunikáció*; az olvasó nem lehet a betű passzív szemlélője – az igazi olvasó *társa a szerzőnek* a gondolatcserében.

Bán Ervin